

MIKS MITTE VEEL KORD «ROMEOST JA JULIAST»

Tiit Härmi lavastuste puhul on mind ikka üllatanud positiivsete arvustuste lähetamine naabervabariikidest. On's tegu usaldamatusega oma arvustajate ning teatrisõprade suhtes? Kuid seesugust hosianna laulmist Tiit Härmile kui hiljaaegu esietendunud «Romeo ja Julia» puhul ei ole ma varem tähendanud. Ka kultuuri-leht «Reede» ei jää 16. veebruaril numbris Tiit Härmi lavastuse ülistamises teistele väljaannetele alla. Moskva kunstiteadlase Leila Šihlinskaja kirjutus kubiseb nonsenssist, tobedatest metafooridest, mis isegi meie riigis juba viis aastat kasutuselt kadunud. Toon näite: «Näib, nagu oleks ta (s. o. Tiit Härmi) puhunud hinge sisse tegelastele, kes sündisid tema kui ballettmeisteri kujutluses.»(!) Et selgust saada ja vähemalt oma arusaamu teatrikunstist kontrollida, pöördusingi ELITA ERKINA poole. Arvan, et tema balletilaseid teadmisi vähemalt Eestis respektieritakse.

■ Miks just «Romeo ja Julia»? Pole ju see nii ammu, mil teie teatris võis näha selle kurbmängu kaht varianti — üks Maj Murdmaa, teine Igor Tšernõšovi lavastatud, viimane just Tiit Härmi loominguõhtu tarbeks. Pealegi on Shakespeare'i tragöödiaga tutvumiseks teisiqi žanre. Kas ei lähe paljuks?

Minu teada lülitati «Romeo ja Julia» RAT «Estonia» repertuaari lavastaja Tiit Härmi tahtmisel. Oma kunstilisi taotlusi soovis ta just nimetatud balletis realiseerida.

■ Ma ei kujuta ette, et kõrvalasavas Draamateatris järgemööda kolme «Hamletit» lavastada lubataks. Jääb mulle, et teie majas lähtub juhtkond repertuaarivalikul mitte niivõrd rahva kultuurivajadustest, pigem hoopis ühe või teise artisti või lavastaja fantaasia maandamisest!

Käesoleval juhul jääb vist õigus teile.

■ Teatrikülastaja esimene kontakt etendusega toimub kavalehe vahendusel. Seekordne brošüür on üpris mahukas, kirjas on väikseimgi daatum kurbloost saamisloost imts. Puudub aga sisuseletus. Ometigi oli saalis palju lapsi. Või arvatakse, et nemadki Shakespeare'iga kätelnud on?!

Te eksite. Sisuseletust asendab dramaturgi salmike näidendi proloogist. Shakespeare ise pidas küll vajalikuks proloogile veel üht-teist lisada, ju siis meil peeti seda ülääruseks. Arvan, et siin võis olla kolm ajendit: 1) olla originaalne (seni oli sisuseletus, meie paneme luuletuse); 2) Shakespeare'i tunnevad meil kõik, alaealised kaasa arvatud; 3) meie etenduse koreograafia on sedavõrd paljuütlev, et isegi laps mõistab, miks üks või teine läbi torgatakse. Milline kolmest ajendas lavastajat ja kavalehe koostajat, ei oska öelda.

■ Kui eesriie lahti läks,

valikul lähtuma eelkõige artistide andekusest ja tehnilisest võimekusest. Minu jaoks on Julia osatäitja Irina Härmi rühmatantsija, Andrei Izmestjev ei kõlba aga Romeoks näitlejameisterlikkuse puudumise tõttu. Teie arvamus?

Teie argumentatsioon oli ka paljude suul meil teatris, kuid lavastaja väitis, et näeb Juliat ainuüksi seesugusena. Ma mõistan, et teie tahate näha ideaalset Juliat ja muu teisse ei puutu. Mina aga olen nüüd juba pedagoog ja hindan Irina Härmi edusamme võrreldes tema eelmiste osadega. Loomulikult võite küsida, kas teatril ja vaatajaskonnale piisab ühe või teise artisti edusammudest tema isiklikus loomebiograafias või peaks Julia rollis juba algselt olema balettiin veenmaks iga saalis viibijat.

Andrei Izmestjevit pole ma Romeo rollis veel näinud, küll aga Toomas Edurit. Tema sobilikkust Romeoks ma ei vaidlusta.

■ Kas te ei valgustaks lavastuse ebaloogilisusi. Kuidas satub Romeo kahe sõbra saatel Julia majja ballile? Suigus ju nende ees hiigelraudvärav! Ja veel. Miks pidi Julia, selleks et hädas tõtata preestri poole, tõusma teisele korru-sele. Polnud ju tol ajal veel helikoptereid?

Veelgi ebaloogilisem on koht enne palkonistseeni, kui Romeo jäefakse jälle värava taha. Seal, kus Julia preestri juurde tõttab, on vist kopeeritud sama stseeni L. Lavrovski filmist. Teine oletus — ehk on balletis teisel korru-sel jooksmine efektssem kui lava-põrandal.

■ Kas talle ei tundu Parise tapmine hauakambri liigsena? On ju emotsionaalne pinget niigi haripunktis.

Muide, Shakespeare'i näidendis tuuakse Parise näol tõepoolest veel üks ohver. Balletiseeringutes on tavakohaselt see ära jäetud, et keskenduda peafegelaste siiraste tunnete apoteoosile. Ärgem unustagem, et balletis on ju veel üks ja mitte sugugi vähetähtis peafegelane — muusikal. Kui olate lugenud «Carmeni», siis teate, et ooperi ja jutustuse süzeeline lahkumine on veelgi suurem. Ka minule mõjub praegu Parise mõrvamise rehabiliteerimine liigsena ja muusika ülevust kahandavana. Prokofjev on Parise hauakambri stseenist välja jätnud.

■ Mind häiris veel päris finaalis surnud kangelaste elluärkamine ning nende püstitamine pjedestaalile püstol-tule valguses.

Mulle on need stalinismiaegse õukonnateatri nipid, mida mujal maailmas ei tunta.

Ma ei mõista, mis teile siis ei meeldinud — ikkagi palju küünlaid laval, kuskil taga ker-kib ausammas, rahvamass sirutub selles suunas... Vene keeles öeldakse selle kohta — «krassivo smotritsa».

■ L. Šihlinskaja artiklis on lause: «Lavastaja saavutuseks on kahtlemata ka seik, et Shakespeare'i süzeeliinid ei ole keskendatud Romeo ja Julia armastusele.» Kas peate seda saavutuseks?

kõrvalasuvast Draamateatris järgemööda kolme «Hamletit» lavastada lubatakse. Jääb mulle, et teie majas lähtub juhtkond repertuaarivalikul mitte niivõrd rahva kultuurivajadustest, pigem hoopis ühe või teise artisti või lavastaja fantaasia maandumisest!

Käesoleval juhul jääb vist õigus teile.

■ Teatrikülastaja esimene kontakt etendusega toimub kavalöhe vahendusel. Seekordne brošüür on üpris mahukas, kirjas on väikseimgi daatum kurbloo saamisloost jms. Puudub aga sisuseletus. Ometigi oli saalis palju lapsi. Või arvatakse, et nemadki Shakespeare'iga käetelnud on?!

Te eksite. Sisuseletust asendab dramaturgi salmike näidendi proloogist. Shakespeare ise pidas küll vajalikuks proloogile veel üht-teist lisada, ju siis meil peeti seda ülääruseks. Arvan, et siin võis olla kolm ajendit: 1) olla originaalne (seni oli sisuseletus, meie paneme luuletuse); 2) Shakespeare'i tunnevad meil kõik, alaealised kaasa arvatud; 3) meie etenduse koreograafia on sedavõrd paljuütlevalt, et isegi laps mõistab, miks üks või teine läbi torgatakse. Milline kolmest ajendas lavastajat ja kavalöhe koostajat, ei oska öelda.

■ Kui eesriie lahti läks, rõõmustas mind renessansiaegse Itaalia asemel meie armastatud kodulinn Tallinn. Isegi krohv pudenes majaanseintelt. Oli see nüüd taotlus või eksitus?

Teie tähelepanekud häirisid ka mind. Väevalt, et Itaalias kõrgrenessansi epohhil majad seesuguses olukorras olid, sest vastasel korral poleks nad meie päevini säilinud. Tõnu Virve kujunduse põhjal võib tegevuskohaks tõemeeli Tallinna pidada. Ehk ongi see võti, milllega «Romeo ja Julia» universaalsust rõhutada? Kuid veelgi enam häirisid mind kostüümid. Eks ta ole maitse asi, aga Tõnu Virve palett eriti kostüümide osas on minuile tappev. Pealegi on tema stiliseerimise meetod minu jaoks olukorra lihtsustamine ega tule vähemalt sellele romantilisele kurbmängule kasuks.

■ Kas ei peaks peaosaliste

lest veel üks ohver. Ballettiringutes on tavakohaselt see ära jäetud, et keskenduda peatage-laste siiraste tunnete apoteoosile. Ärgem unustagem, et balletis on ju veel üks ja mitte sugugi vähetähtis peatagelane — muusikal! Kui olete lugenud «Carmeni», siis teate, et ooperi ja jutustuse süzeeline lahkumine on veelgi suurem. Ka minule mõjub praegu Parise mõrvamise rehabiliteerimine liigsena ja muusika ülevust kahandavana. Prokofjev on Parise hauakambri stseenist välja jätnud.

■ Mind häiris veel päris finaalis surnud kangelaste elluärkamine ning nende püstitamine pjedestaalile püstol-tule valguses.

Mulle on need stalinismiaegse õukonnateatri nipid, mida mujal maailmas ei tunta.

Ma ei mõista, mis teile siis ei meeldinud — ikkagi palju küünlaid laval, kuskil taga ker-kib ausammas, rahvamass siru-tub selles suunas... Vene keeles öeldakse selle kohta — «krassivo smotritsa».

■ L. Sihlinskaja artiklis on lause: «Lavastaja saavutuseks on kahtlemata ka seik, et Shakespeare'i süzeeliinid ei ole keskendatud Romeo ja Julia armastusele.» Kas peate seda saavutuseks?

Kui selline lause seal ikka on ja kui kunstiteadlane meie eriala juba nii mehiselt lahkab, siis lubatagu ka minul veidi kujutava kunsti vallas filosoferida. Siiskinil on kuulud maal, vist «Kolm karu» või «Männimets» või midagi seesugust. Pilt ripub prestiižikas galeriis, pildi ees on alati palju rahvast. Kõik sellel pildil on olemas: mets nagu mets, mis-kad on ka pruunid, mitte sini-sed ega rohelised. Pealegi on sama maal reproduktseeritud miljonitel komplektsõberitel ja need komplekid on ju samuti ihaldatav defitsiit. Kuid... kas meie, kunstiinimeste elu mõttaks tohib olla seesuguste «sedöövrite» reproduktseerimine või on meie ülesanne hoopis, eriti veel rahvus-teatris, milleski muus, isegi kui saalis on vähem vaatajaid kui «Romeo ja Julia» etendustel?

Küsitlenud LAURI LEESI